

Siły niezachowawcze

Tarcie

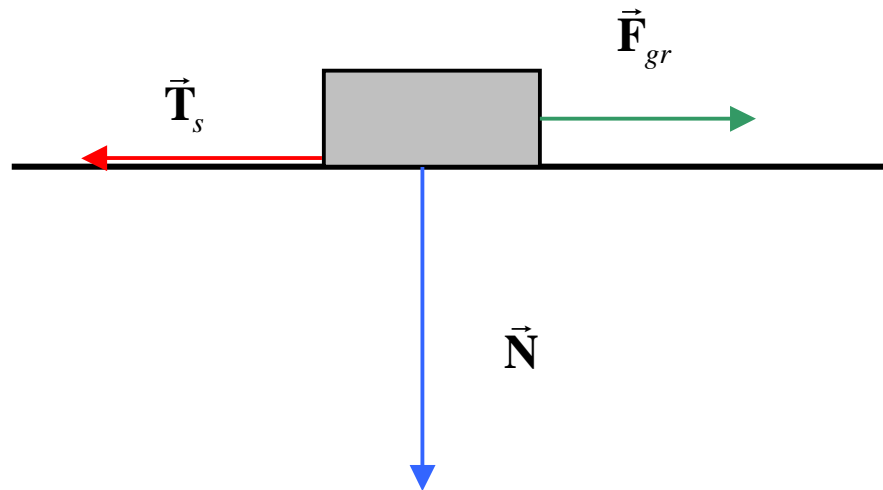
Praca przesuwania masy m po powierzchni z tarciem zależy od drogi i jest >0 dla drogi zamkniętej.

1. tarcie statyczne: graniczna wartość siły, która powoduje zerwanie przyczepności z podłożem

$$T_s \equiv F_{gr}$$

$$\mu_s = \frac{F_{gr}}{N}$$

$$T_s = \mu_s N$$

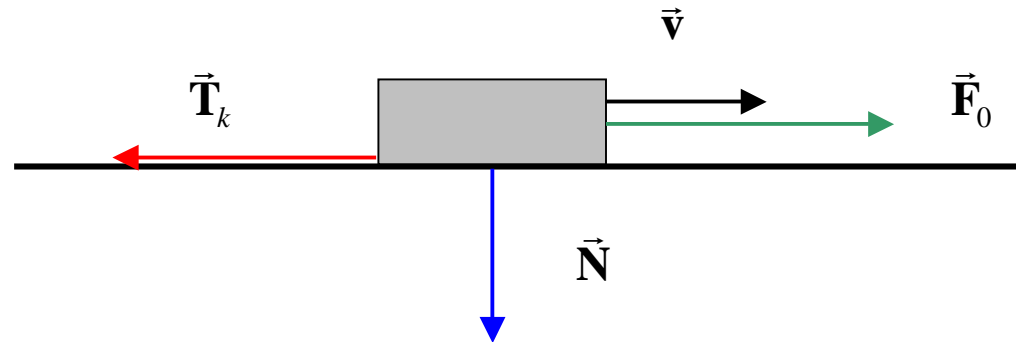
μ_s - współczynnik tarcia statycznego

2. tarcie kinetyczne: siła przeciwstawiająca się ruchowi, dopuszczająca ruch ze stałą prędkością

$$T_k \equiv F_0$$

$$\mu_k = \frac{F_0}{N}$$

$$T_k = \mu_k N$$

μ_k - współczynnik tarcia kinetycznego

Prawa tarcia (Leonardo da Vinci, XV/XVI wiek; Coulomb, XVII wiek)

1. Siła tarcia jest niezależna od wielkości powierzchni zetknięcia
2. Siła tarcia jest proporcjonalna do siły normalnej

Dla niezbyt dużych prędkości ruchu μ_k nie zależy od prędkości.

Ponadto zawsze $\mu_s > \mu_k$.

Wyjaśnienie tarcia:

- siły międzycząsteczkowe
- wzbudzenia drgań
- topnienie

Grawitacja $\equiv$ ciężenie powszechne

Prawo grawitacji Newtona

Każde dwa punkty materialne przyciągają się wzajemnie siłą wprost proporcjonalną do iloczynu ich mas, a odwrotnie proporcjonalną do kwadratu odległości między nimi:

$$F = G \frac{m_1 m_2}{r^2}$$

m_1, m_2 - masy

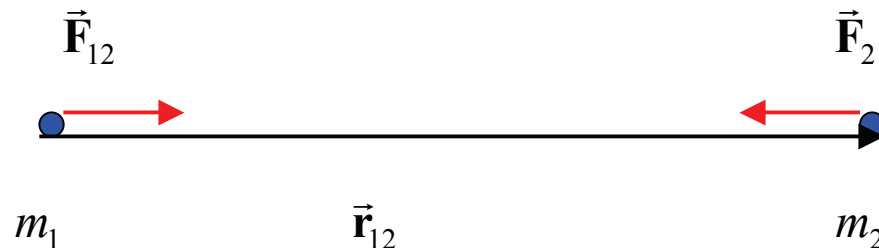
r - odległość

G - stała grawitacji,

$$G = 6,67 \cdot 10^{-11} \frac{\text{Nm}^2}{\text{kg}^2}$$

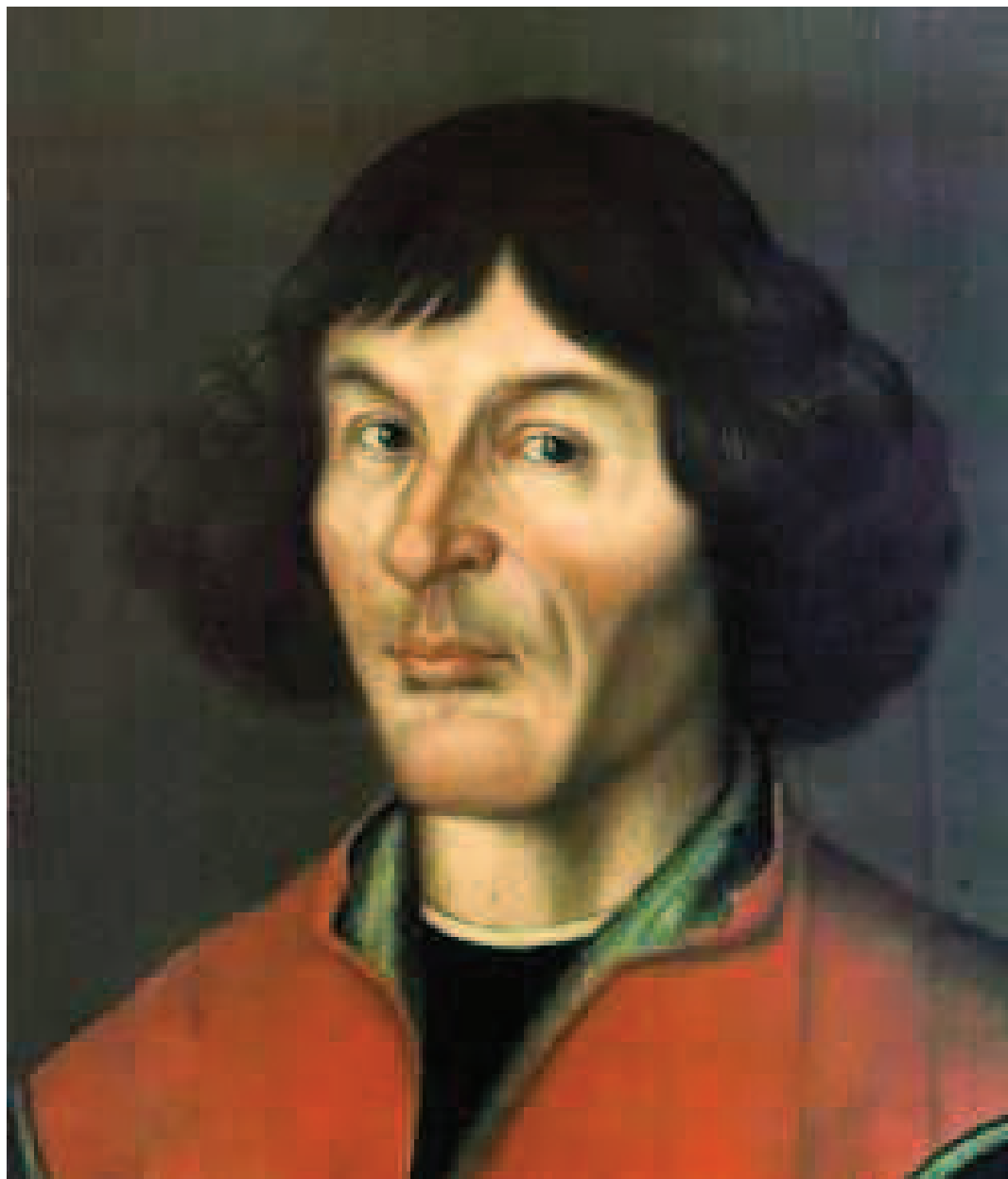
Zapis wektorowy:

$$\vec{\mathbf{F}}_{21} = -G \frac{m_1 m_2}{r_{12}^2} \frac{\vec{\mathbf{r}}_{12}}{r_{12}}$$

$$\vec{\mathbf{F}}_{21} = -\vec{\mathbf{F}}_{12}$$

Prawo grawitacji Newtona - próba zrozumienia mechaniki nieba.

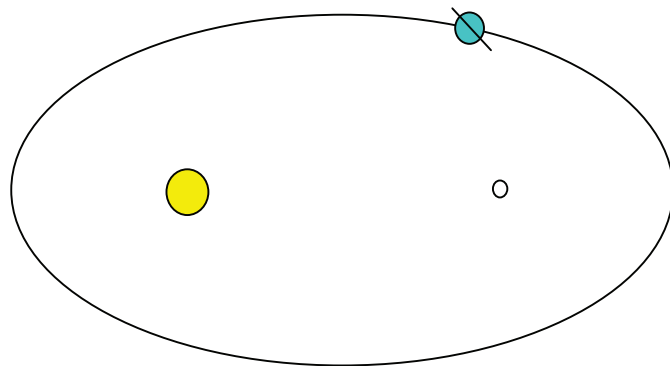

Mikołaj Kopernik (1473-1543) i jego koncepcja układu heliocentrycznego

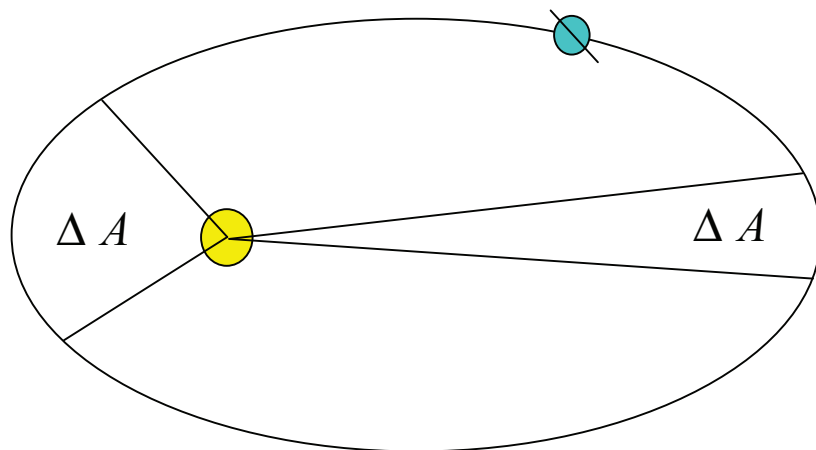
Galileusz (1564-1642) – odkrył fazy Wenus (obserwacyjne potwierdzenie teorii heliocentrycznej 1610)

Johannes Kepler (1571-1630) – sformułował trzy proste prawa opisujące kinematykę ruchu planet:

Pierwsze prawo Keplera: planety w Układzie Słonecznym poruszają się po elipsach, w jednym z ognisk takiej elipsy znajduje się Słońce.

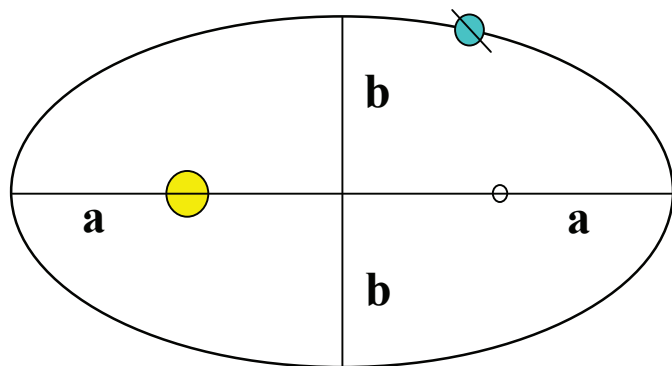

Drugie prawo Keplera: prędkość polowa każdej planety jest stała, tzn. promień wodzący planety, poprowadzony od Słońca, zakreśla równe pola w równych odstępach czasu.

$$\frac{\Delta A}{\Delta t} = \text{const}$$

Trzecie prawo Keplera: stosunek kwadratu okresu obiegu planety wokół Słońca do sześcianu większej półosi jej orbity jest wielkością stałą

$$\frac{T^2}{a^3} = \text{const}$$

Johannes Kepler
sformułował te prawa w latach 1609-1619

Można je wyprowadzić z zasad dynamiki Newtona i prawa grawitacji Newtona.

Jak (prawdopodobnie) Newton doszedł do swojego prawa grawitacji

przyspieszenie spadającego jabłka

$$a_j = g = 9,81 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$$

przyspieszenie Księżyca na orbicie wokół Ziemi

$$a_K = \frac{v^2}{r_{Z-K}} = \omega^2 r_{Z-K} = 0,0027 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$$

$$\frac{a_j}{a_K} \approx 3600$$

$$\frac{r_{Z-K}}{r_{Z-j}} = \frac{384400 \text{ km}}{6400 \text{ km}} \approx 60$$

$$\left(\frac{r_{Z-K}}{r_{Z-j}} \right)^2 = 3600$$

wniosek:

$$a \propto \frac{1}{r^2} \Rightarrow F \propto \frac{1}{r^2}$$

Uwaga: prawo grawitacji Newtona stosuje się dokładnie dla kul. Dla dowolnych brył – całkowanie.